

ههـاـهى هـش مانـك پـله مـلـلان و ئومـدو عـشق ... شاخهوان سـديق.

نورى عشق تاريكى گونا هـهـوـنـتـهـوه، لهـوانـهـيه عشق شـوازـكى
نهـناسراوى جهـنگان بـت
(پاول كـيل)

له كتـبى (12 نامه بـ مانـنوسـكى لاو) دا (بارگاس يـسا) ئاماژه
به گرنگى نووسىنى مانـن لهـلايـهن نووسـرهـوه دهـدات و دهـت
مانـنوس ئـزمـوونى ژيانى تايـبهـتى خـى دهـپـشـكنـ و بهـشـونـ پاـيه و
پـگـهـكانـدا دهـگـهـت تا چـيرـكـ دابـهـنـت، ئـمـهـش هـر بهـتـنـيا بـ
خاترى ئـوه نـيه ئـو كـس و ووداو و ديمـهـنانـه دووباره بـكاتـهـوه
لهـو كـهـرـهـسته سـرهـتايـيانـه يادـهـوهـريـهـكانى بـى دابـينـ دهـكـن، بهـكـو
لهـبـر ئـهـوهـشه لهـنـو دانـيـشتـوانى يادـهـوهـريـهـكانـيدا ئـو
سووتـهـمـهـنـيه دهـدـزـتـهـوه كه پـويـستـتى تا ئـو پـرـسـه درـژ و قورسـه
كه (داـشـتنى مانـه) بهـسـهـرـكهـوتـووى كـتـاى پـبـهـنـت

ئـهـگـر لهـم تـوانـينهـى (بارگاس يـسا) وه بـوانـينه مانـ وهـك
ژانـرـكى گرنگى ئـهـدـهـب پـهـيوـهـست بهـژيانـهـوه، ئـهـوا تـدهـگـهـين نووسـر بـ
دهـيهـوت مانـنـوسـت، يان ئـو هـهـسته قوـهـچـيه كه وا لهـمـرـق
دهـكات يادـهـوهـرى بهـگـهـبـخات و بـير بـكاتـهـوه، تا لهـ گـاـيهـوه بـيـستـ
و بـيـنـ و بـگـهـتـهـوه، نووسىنى مانـن دهـكـرت تـهـنـها وهـك دروستـكـردن
و گـهـهـوهـى چـيرـكـ لـى بـوانـين؟ يان نهـخـر لهـوديو ديوارـهـكانى
ستـهـوه نووسـر بهـدواى جـيـهـانـكى نهـبـينـراوى نوـدا دهـگـهـت و لهـ
هـهـوى دـزـينـهـوهـيداـيه، هـر وهـك ئـهـوهـى (هاشمى ئـهـمـهـدزاده) دهـت
“كاتـك مانـنـوس، مانـنـك دهـنـوسـت، ئـو جـيـهـانـكى جـياـواز و نوـ
دهـئـافـرـنـت، جـيـهـانـك كه دانـيـشتـوان و دامودـهـزگـاى تايـبـهـت بهـخـى
هـيه” بـيه بهـبـواى من ئـهـگـر مانـن وهـك گرنگـترين ژانـرى ئـهـدـهـبى
سـهـير بـكرـت هـهـهـ نـيه و مـرـق لهـخوـندـنـهـوهـى هـر مانـنـكـدا بـ
ويستى خـى بهـسـهـر دنـياـيهـكى نوـ و جـياـوازدا دهـكهـوت، ئـيـتر ئـو
دنـياـيه واقـيـعى بـت يان خـيـاـى، گـهـهـهـوه و باسـكـردن لهـ
ووداوـهـكانى كـنـن يان نوـ، هـى كام سـهـده و وـلات و نهـتـهـوهـبن گرنگ
نـيه، گرنگ ئـهـوهـيه تـ مانـنـكى شيـاو بخوـنـيـتهـوه، هـر وهـك ئـهـوهـى
كاتـك مانـنى (هـهـاـهى هـش)ى نووسـهـرى فـهـنـسى (ئـهـلـكـسا نـدهـر دـما)

دهخو-نیتهوه بهر ئهم دنیا نو-یه دهکویت و ههست دهکیت به-استی
 کت-ب-کی ناوازه و جیاواز دهخو-نیتهوه. به ج-ر-ک که ههر له
 سه-ره-تای -مانهکهوه نووسهر گه-مهی گ-ان-هوهی خ-ی له-گه-
 خو-نهرانیدا دهستپ-دهکات و وادهکات له یهکهه بهریهککهوتنتدا و
 له-گه- خو-ندنهوهی یهکهه لاپه-هیدا ئیتر ت- بیته دیلی دهستی
 -مانهکهه و بهدوای د-ربه-د-ی گ-ان-هوهی چیر-کهکهی بکهویت. (د-ما)
 -مانی (هه-ا-هی -هش) بهم سه-ره-تا سه-رنج-اک-شه دهستپ-دهکات
 هه-میشه شادبه و چ-ژ له زیانت وه-ر-ب-گره، کارکردن له فه-ر-مان-گه-یهک و
 بوونه کارمه-ند، بهس نییه و زیان-کی خ-شت ب- دروست ناکات. زیان
 واته ئارامی و بهختهوه-ری و له سه-روو هه-موو ئه-مانه-شه-وه زیان واته
 شادی، کهواته به-استی شاد به" (ئه-ل-کسانده-ر د-ما) له (24)ی
 ته-موزی سا-ی (1802) دا له گوند-کی نزیك شاری پاریس به ناوی (ویلر
 ک-تره) له دایکبووه، له ماوهی ته-مه-نیدا جگه له نووسینی -مان،
 شان-نامه نووس-کی گه-وره-ش بووه و ناسناوی (سو-تانی پاریسی) به-ه-ی
 کاره-کانییهوه پ-به-خشاوه، (د-ما) به-ه-ی -مانه پ-ووداو و
 سه-رک-شییه-کانییهوه به یهک-ک له نووسهر به-ناو-بانگه-کانی سه-رده-می
 کلاسیکی فه-ه-نسی داده-نر-ت، ئه-و خاوه-نی هه-ریه-که له -مانه-کانی
 (ک-نت م-نت کریست، س- تفه-نگدار، بیست سالا دواتر، هه-ا-هی -هش،
 مادام کاملیا و د-ی ژن-ک) که ئهم نووسهره سا-ی (1870) ک-چی دوای
 کردووه. ئه-گه-رچی له ماوهی زیانیشیدا چه-ندین به-ره-می ناوازه-ی
 ب-او-کرد-ته-وه له -مان و شان-نامه. له-گه- ئه-وه-شدا کاری هه-وا-ن-د-ری
 کردووه و ز-ریش سه-رکه-وتوو بووه تیایدا، -مانی (هه-ا-هی -هش)
 یهک-که له ناسراوترین کاره-کانی ئه-و، ئهم -مانه کت-ب-کی (160)
 لاپه-هی قه-باره نیو (A4) و ووداو-ه-کانی به-پ-ی گ-ان-هوه دا به-شکراوه
 به-سه-ر (33) به-شدا که هه-ریه-ک له به-شه-کان خاوه-نی ناو-نیشا-ن-کی
 کورته له-وانه (پیاو-کی خ-شحا، به-گه-نامه ی نه-نی، ناردنی په-یام،
 مردن له-سه-ر شه-قام و ... هیترا) که هه-ریه-ک لهم ناو-نیشا-ناه وهک
 کلילה ب- کردنهوهی دهسپ-کی چیر-کهکهه و خو-ندنهوهی ووداو-ه-کانی
 ئه-و به-شه، ب- خ-شی چیر-کی -مانه که گ-ان-هوهی به-سه-ره-تی کو-ی
 بازرگان-کی گوندی (د-رت) ه له و-اتی (ه-ه-ندا) به-ناوی (کرنلی-ز
 فان بارل) که م-ژوی چیر-کی -مانه که باسکردنه له سا-ی (1672)، که
 کورتکراوهی چیر-کهکه-ش بهم ش-وه-یه، له و-اتی ه-ه-ندا و له یهک-ک
 له شاره-کانی ئه-و و-اته-دا سا-انه فیستیفا-کی گه-وره ب- نمایشکردنی
 گو-ی ج-راو-ج-ری ده-گه-من و تایبته -کده-خر-ت، که پاشای و-ات خ-ی
 سه-رپه-رشتی دهکات و ئاماده ده-ب-ت، له یهک-ک له فیستیفا-ه-کانی سا-ی
 (1672) خه-ات-کی گرانبه-ها به-ب-ی (سه-د هه-زار له-پاره ی ز-)
 ته-رخانده-ک-ت ب- ههر که-س-ک که بتوان-ت (هه-ا-هی -هش) به-ره-م

به-ن-ت، هر له يه کم ژيښه وه کاره کتري سهره کی چیر-که که به ناوی (څان بارل) ده ست ده کات به به-خ-وکړدنی (خلیسکی) هه-ا-هی ه-ش. به به-ستی بردنه وه خه-ا-ته که، هه روک ئه وه له لاپه-ه (24) مانه که دا ده-ت" من د-نیام ده توانم هه-ا-هی ه-ش په وړه ده بکم و خه-ا-تی سد هزار له پاره زی-یش به به-وه و ب-خه-کی هه-زارو نه داری خرج بکم. من له دنیا دا ئه ناسر-م و له بیري هه موو به-خ-وکړانی هه-ا-دا ده-منم وه، ئه مه و ناوی هه-ا-که کم بن-م هه-ا-هی ه-شی (څان بارل) " به-ام دواتر ئم پیاوه به-ه-کاری وه-گرتنی نامه یه که له گروپ-کی گه-پ-نه دراو به ناوی (برایانی دی ویته) و شار د نه وه له ده-سه-ا-تداران له ما-که-یدا، ده-خر-ته زیندانه وه و نژیکه به-ته وه له له ده-ستدانی خه ونی په وړه ده-کردن و به-ره مه-نانی (هه-ا-هی ه-ش) به-ام دواتر زیندان چ-کی پ-دانادات و گه وړه خه ونه که هیچ گریه که نازان، هه-ر-یه ده-یه و-ت له گه-کچی ده-رگاوانی زیندانه که وه که کچ-کی گه-نجه به ناوی (څا-زا) کاره که ج-به-ج بکات. هه-رچه نده باوکی که به توندی دژی کاره که ده-وست-ته وه، به-ام که به-رده وام ده-ب-ت له یارمه-تیدانی زیندانی به که سهره تا به هاوکاری کردنی ده-ستپ-ده کات ب- به-ره مه-نانی هه-ا-که کان له باخچه ی زیندانه که دا به -نمونی (څان بارل) تا ده-گاته ئه وه وړه وړه که عه-شقی کا برای زیندانی کړا و ده-ب-ت، ئه-گه رچی جیاوازی ته مه-نیشیان ز-ره، له سهره-تا شدا کا برا عه-شقه که ه-ت ده-کاته وه، چونکه خه می گه وړه و عه-شقی یه که می ئه و ته نها هه-ا-که کانه، به-ام دواتر ئه ویش عه-شقی (څا-زا) ده-ب-ت، وه که ئه وه له در-ژهی چیر-که که دا و له لاپه-ه (65) دا ده-ت" (څان بارل) شه وان نه یئ ته توانی بنو، ب-خه وی ئه و له بهر هه-ا-که کانی نه بوو، به-کو هه-ستی ئه کرد خه می له ده-ستدانی څا-زا، له خه می له ده-ستدانی هه-ا-که کانی زیاتره. کات-کیش که خه وی ل-ده-که وت به-رده وام خه ونی څا-زای له سهره تا بو"

ئه-گه رچی ئم چیر-که دورو در-ژو پ- له وداوی خ-ش و ناخ-شه. به-ام پ-تاموچ-ژه و له-ک-تای مانه که شدا شادی و خ-شی ده-ستپ-ده کات، ئه ویش دواي به-ره مه-نانی هه-ا-هی ه-ش و دزینی له لایان که-س-ک به ناوی (ژانکوپ) وه و دواتر گه-رانه وه ب-خاوه نه استه-قینه که له لایان پاشای و-ات و جگه له وه-گرتنی خه-ا-تی سد هه-زار پاره ی ز-ر به به-یه که گه یشتنی دوو عاشقه که ک-تای به چیر-که تراژیدیه که د-ت و ناوی هه-ا-که ش ده-ن-ت، هه-ا-هی ه-شی (څا-زا څان بارل).

ئم شاکاره ی (د-ما) به زمان-کی کوردی جوانی پاراو له لایه ن هاو-ی وه-ر-گر(جه بار سا بیر) وه کراوه به کوردی و ب-یاره له ئاینده یه کی نژیکدا چاپ و ب-اوبکر-ته وه، ب-خ-شی مانه که به ش-وه ی دیال-گی

کورت و بهردهوام له لایهن کسی یه که می تاکه وه و له ځای گه ځای هره وهی هه موو شترانه وه چیر که که ده گډ در ته وه و ئه ویش به ش وهی ځسته و ځووداوی کورت به ئه وهی خو ځنهر نه ک به زار نه به ت له خو ځندنه وهی، به ځکو ه ځگری به سه رها ته کانی ځی بکات، من له م نووسینه مدا ده مه و ځت له سه ر دوو ئاست باس له گرنگی ئه م ځځ مانه بکه م.

یه که م/ قوو ځی ت ځمای چیر ځک و ئاستی به رزی گډ ځځ انه وه.

به به ځوای من هه موو مر ځځک گهر نووسه ریش نه به ت و توانای دا ځشتن و خو ځقاندنی ت ځکستیځی نه به ت، ئه و ځاوه نی چیر ځکگه ل که که هه رکات ده رفته تی بدر ځت ده توان ځت بیگ ځځ ته وه. هه ر وه ک ئه وهی (مارکیز) یش ده یوت " من ده ژیم به ئه وهی دواتر بگ ځځ مه وه " به ځام پرسیاره که ئه وه یه که ت ځ ده ته و ځت (چی و چن) چیر که کانی ځت ده گډ ځځ ته وه، به تایبته ئه وکاته ی به رامبه ر کاغز و قه م د ځش داده م ځنیت و له به رده م م ځزی نووسین ځکدا به یارده ده ی بیته نووسه ر و بنووسیت. به به ځوای من له مه دا (د ځما) ز ځر سه رکه و توو بووه هه م له ش ځوازی هه ځبژاردن و دروستکردنی چیر که که دا و هه م له ش ځوازی ته کنیکی گډ ځځ انه ویدا. که ز ځر شاره زایانه هه ر دوو کیانی پ ځکه وه به ستووه، به ځځشی ئه م نووسه ره به نووسه ری درامی پ ځ ځووداوی سه رک ځش ناسراوه له کاره کانی دا و له که مترین گډ ځځ انه ودا ز ځرتیرین ځوودا و ده خو ځځ ځن ځت و چاره سه ریان به ده د ځځ ته وه، به یه هه میځه چیر که کانی ئه م نووسه ره به خو ځنهرن و جگه له گډ ځځ انه وهی ئاسایش هه میځه په یام له نووسینه کانی دا هه یه. ځه نگه ئه مه ش په یوه ندی به وه وه هه به ت که ځی هه و ځځ ځځ ربووه و له و بواره دا کاری کردووه. به یه کاره کانی ئه م نووسه ره ځاوه نی چه ندین تایبه تمه ندین و خو ځنهر هه ر زوو له په یامی پشت ناوهر ځکی کاره کانی ده گات وه ک ئه وهی (ئه دگار ئالان پ ځش ده یوت: " له ده ستپ ځکی چیر که که دا خو ځنهر ت ځده گات ئه و چیر که که چی له هه گبه که یدایه به خو ځنهره که ی".

دووه م/ ئاستی به رزی زمان گرنگیدان به ناو نیشان.

بیگومان یه که ځک له پایه گرنگه کانی ځاک ځشانی خو ځنهر به هه ر کت ځځ به به به ځوای من و به من دوو ځای ز ځر گرنگ و سه ره تایین که ئه وانیځ (ناو نیشان و ده ستپ ځکن) چونکه هه ر دوو ئه م لایه نه ده بڼه گر ځبه ستی سه ره تای ن ځوان نووسه ر و خو ځنهر له هه ر کت ځځ ځکدا. (پی. دی. ج. مز) له باره ی گرنگی ناو نیشانی کت ځبه وه ده ځځت " به به ځوای من ناو نیشانی کت ځب ز ځر گرنگی هه یه و د ځزینه وهی ناوی گونجاو کار ځکی سه خته، من

ناونیشانی کتـب، یان زـر زوو بـ هیچ گرفتـك دـهـدـزمـهـوه، یان زـر درـژـه دهـكـشـت و بهـزهـحمـهـت دهـیدـزمـهـوه" لـرـهـوه ئهـگـهـر سهـیری ناونیشانی مـانهـكهـی (دـما) شـبكهـین (هـهـاـهـی هـش) ئهـگـهـرچی ناوـكـی سادهـیه، بهـام زـر سهـرنجـاكـش و جوانه و هـهـر زوو هـهـستی خوـنـهـر بـ خـی اـدهـكـشـت، ئهـمه سهـرهـای بوونی ئهـو زمانه بـگـروگـهـی كه نووسـهـر بهـكـاری هـناوه له گـگـانهـوهـی چـیرـكهـكهـیدا و خـشـبهـختـانهـش دووباره وهـرگـهـی ئهـم كـتـبهـ (جبار سابـیر) سهـرکهـوتووـبووه له زیرهـكانه گواستنهـوهـی ئهـم زمانه جوان و شیعـری و پاراوـهـی (ئهـلكـسهـندهـر دـماـدا)، چـونكه وهـك (كاروان كاكهـسور) دهـتـ" زمان مهـرجی یهـكهـمی داھـناـنه بـ هـهـر نووسـهـرـكـ"

دهـرهـنجام:

خوـندنهـوهـی هـهـر مـانهـكـی سهـرکهـوتوو بـمن، گهـیشتنه به تامی ئهـو چـژـه استهـقینهـی كه تهـنها خـم له كاتی مژین و کرماندنی دـهـكانیدا وهـك نوـق هـهـستی پـدهـكهـم، (هاشمی ئهـحمهـدزاده) له كـتـبی (جیهانی مـان) دا بهـم جـره وهـسفی مـانی سهـرکهـوتوو دهـكات " مـانی سهـرکهـوتوو تـگهـیشتنی ئـمه لهـمه جیهانی واقیع، بهـشـوهـیهـکی بهـرچاو و کاریگهـر، قووـتر و تیژتر دهـكات" كه دهـكرـت بـم خوـندنهـوهـی ئهـم مـانهـی (دـما) شـبـ من یهـكـكـ بوو له هـكارهـكان به گهـیشتن بهـو چـژـه استهـقینهـی كه دهـكرـت هـهـر خوـنـهـرـكـ له دواـی خوـندنهـوهـی هـهـر كـتـبیـكـی باشهـوه پـی بگات. چـیرـكـی ئهـم مـانه پـه له وانهـکانی (سادهـی، بـوابهـخـبوون و كـنـهـدان، استگـی و گهـورهـیی عهـشق و گهـیشتن به خهـونه گهـورهـکانی مرـق) ئهـگـهـر مرـق خـی ئیراده و بـواـی به گهـیشتن به خهـونهـکانی هـهـبـت. دهـربارهـی ئهـمه وتهـیهـکی (پاولـكـیلی) هـیهـ كه دهـتـ" له ژیاـندا چهـندانـجار خهـونهـکانـمان هـهـرهـسیان هـناوه و ئارهـزووهـکانـمان به ناکامی دهـبینن، بهـام دهـبـت درـژـه به خهـونـبینـ بدهـین، ئهـگهـرنا مـان دهـمرـت و عهـشق ناتوانـت بهـفریای بگات" ماوهـتهـوه بـین دووباره سوپاس بـ هاوـهـی وهـرگـهـی (جبار سابـیر) بـ وهـرگـهـیـانی ئهـم شاكارهـی (ئهـلكـسهـندهـر دـما) و ناساندنی به خوـنـهـرانی كـتـبخانهـی كوردی، بهـهـیوام ئـوهـش پاش بـاوـبوونهـوهـی ئهـم مـانه، وهـك من چـژـ له خوـندنهـوهـی ببینن.

بـ ئهـم نوسینه سودم لهم كـتـبهـانه وهـرگـرتوو.

1- 12 نامه بـ مـان نوسـكـی لاوـ فارگاس یـساـ وهـگـهـانیـ شیرینـكـ

2- جیهانی مـان _ كـمهـهـوتار _ هاشم ئهـحمهـد زاده

3- ستاتیكای گـگـانهـوهـ لـكـلینهـوهـی ئهـدهـبیـ ئارام سدیق

4- هـهـكیمانه _ پاولـكـیلیـ وهـرگـهـیـان _ كارا فاتیح.